

НЕДЕЉА ЗАБРАЊЕНИХ КЊИГА

Недеља забрањених књига покренута је 1982. као одговор на све веће изазове с којима се сусрећу библиотеке, књижаре и школе у САД. Од почетака циљ је био да се нагласи вредност слободног и отвореног приступа информацијама и окупи читава заједница – библиотекари, просветни радници, аутори, издавачи, књижари и читаоци – у заједничкој подршци слободи претраживања и изражавању идеја. Ништа мање није била изазовна ни овогодишња Недеља, обележена у првој седмици октобра, која се претворила у позив на борбу против десничарских политичких организација које у појединим државама обарају све рекорде у захтевима за забрану појединих наслова и њихово избацивање из школских програма.

Према подацима Америчког удружења библиотека, у првих девет месеци ове године документован је 681 покушај да се цензурише библиотечки материјал, што је у поређењу са истим периодом из прошле године пораст од 20%. До пре две године, већина ових покушаја (око 90%) састојала се из приговора појединаца на поједине наслове. Сада се овај тренд преокренуо и, како тврде из удружења, на цензуру у истом проценту највише позивају организоване политичке и религијске групе. Оне за мету најчешће имају јавне библиотеке (у претходним годинама су то биле школске библиотеке) у којима би они да цензуришу читаве жанрове јер се „не уклапају у њихову моралну или политички агенду”.

С друге стране, амерички ПЕН центар указује на пораст захтева за цензурисањем књига у школским библиотекама за чак 33% у протеклој школској години. Скоро 40% таквих случајева је пријављено у Флориди, а око 20% у Тексасу. Постоји сумња да се у ове две државе ради о притиску из државне легислатуре координисаном са акцијама појединих мањинских група и појединаца.

НАГРАДЕ ЗА ПОЕЗИЈУ НА ШПАНСКОМ ЈЕЗИКУ

Аргентински песник Дијего Роел добитник је Међународне награде за поезију Фондације Леве за збирку *Изгубљене свеске Роберта Валзера* (*Los cuadernos perdidos de Robert Walser*). Награда у износу од 30.000 евра додељује се од 1997. за најбољу песничку књигу на шпанском језику, при чему је ове године 49% кандидата било из Шпаније, а 48% из Латинске Америке.

Међу квалитетима победничке књиге, жири истиче „сведеност стиха и кохерентност рукописа, спокојну усредсређеност која нимало не наговештава трагедију” у збирци посвећеној стваралаштву швајцарског књижевника Роберта Валзера. Такође је високо оцењена „јасноћа поетског исказа који у својој једноставности посматра стварност света, од приватног до универзалног... укрштајући драмске и унутрашње монологе и користећи Валзерову личност као свој гласовни апарат”. Што се тиче форме, збирка је комбинација „епистола и мисли, свести и рефлексije без икакве међусобне забуне”, док завршни део носи назив „Писано оловком”, чији се стихови у стилу хаику поезије карактеришу „огољеношћу која тежи не толико тишини, већ гашењу говора и занемелости”.

Дијего Роел (Буенос Ајрес, 1980) студирао је историју уметности. Аутор је неколико песничких књига и предаје креативно писање у граду Посадас на граници са Парагвајем.

Овогодишња добитница Националне награде за поезију, такође у износу од 30.000 евра, јесте шпанска песникиња Јоланда Кастањо (Сантјаго де Компостела, 1977) за збирку *Материја* (*Materia*), која је првобитно објављена на галицијском језику. У образложењу награде, наводи се „снажна песничка реченица у којој је свако стање материје изражено сопственим тоном, болном и оригиналном метафизиком која упућује на авангарду као извор изванредно евокативне и сензуалне снаге”. Њена „метафорична поезија води дијалог са личним и колективним памћењем, а истовремено је директна, радикална и феминистичка. Истражује теме попут мајчинства, породице и обичаја, без оклевања извлачи стварност из њене уобичајене замагљености, разјашњавајући је кроз вербалну и ритмичку игру и доводећи у питање устаљени поредак”.

Јоланда Кастањо је песникиња, дечији писац, преводилац и сценариста, а за свој књижевни рад је добила више награда, почевши од прве песничке збирке *Погући кайке* (*Elevar los párpados*, 1995).

IN MEMORIAM: ЛУИЗ ГЛИК (1943–2023)

Америчка песникиња Луиз Глик, добитница Нобелове награде за књижевност 2020, преминула је 13. октобра. Њене песме су сврставали у исповедну традицију америчке поезије. Стваралаштво јој је карактерисало непрестано испробавање нових песничких поступака, кроз које је говорила о темама попут детињства, породице, усамљености и смрти, а инспирацију је проналазила како у древној митологији, тако и у сопственом животу, чије ју је путовање учинило да постане, како она каже, „опседнута губитком”. Иако јеврејског порекла, „једва је дотакнута сенком Холокауста да би о томе писала из позиције сведока”, тако да њен тематски круг остаје на територији патријархата и мајчинства, феминизма, природе, психоанализе и језика.

Почела је да објављује шездесетих година XX века, али је своју репутацију учврстила осамдесетих и почетком деведесетих година низом књига, као што су *Ахилов њријумф* (1985), *Арарат* (1990), у којој провејава сећање на смрт оца и *Дивљи ирис* (1992), за коју је освојила Пулицерову награду. Живела је у Масачусетсу и предавала књижевност на Јејлу. На српском језику је спорадично превођена од осамдесетих година. Очекује се да код нас ускоро изађу њене две песничке збирке, *Аверно* и *Дивљи ирис* у преводу Алена Бешића.

Приредио
Предраг ШАПОЊА